

tisk, styrning eller kontroll.

Som Heckscher har formulerat saken:

“Chydenius’ åskådning var icke blott icke socialistisk; den var socialismens motpol. Dess innebörd var att enda vägen till samhällsharmoni och

utrotning av arbetsfri inkomst bestod i den fria konkurrensen, att med andra ord allt statsingripande i produktion och fördelning enbart var till de breda lagrens skada“.

CARL JOHAN LJUNGBERG:

POLITISKT STORMSKEDE I BANKHISTORISK SPEGLING

Pengar luktar inte, heter det. Den världsvana tonen döljer hur socialt präglade och politiskt heta som pengar och deras ändå kan vara.

Nyligen har Duetsche Ban utgett en tung historik över sin 125-åriga tillvaro. Skapad kort innan tyskarna vann det fransk-tyska kriget och Preussens kung blev kejsare i det enade Tyskland kom banken snart att bli motorn i gründerans industrialiseringsprocess. bara att överleva när nystartade banker stod på huvudet var en bragd. Duetsche Bank drog (med själve Bismarck som fadder) tidigt till sig direktörer med rätt blandning av djärvhet och kyla. Lågriskprojekt blev den specialitet som gjorde att banken när första världskriget bröt ut

hunnit bli landets förnämsta finansinstitut.

Och så kom skickligt handhavt kapital att flyta in i lovande stål-, verkstads-, el-, kemi- och så småningom bil- och flygindustrier, vilket utlöste en ekonomisk jätteuppgång för Tyskland. Kontor öppnades i andra världsdelar, utöver Asien inte minst Sydamerika som kring 1900 omgavs av enorma tillväxtförväntningar. Med inflytandet följde politiska intressen, som banken dock i sin iver att värna om marknadsmässiga investeringar i görli-gaste mån höll tillbaka. Rent Frank Hellersk är historien om hur banken trädde in i projektet att bygga en järnväg till Bagdad — orientjärnvägens fortsättning via Turkiska Anatolien, en satsning som tragiskt avbröts efter delikata turer när en finanslösning redan var nästan klar — genom första världskrigets utbrott.

Medan det tidiga 1800-talets (ständigt

Deutsche Bank 1875-1995, av Lothar Gall m fl, C H Beck, München 1995.

bankrutthotade) industripionjärer slet för att samla ihop kapital av släktingar och andra, och ej sällan tvangs uppsöka bankirer med i sin tur patetiskt små och strängt bevakade mede, kunde Deutsche Bank som en av de första aktiebankerna erbjuda krediter som förbluffande snart fick världsföretag som AEG, Siemens, Mannesmann och senare biljättar som Daimler-benz att uppstå. Situationen var helt olik den i t ex Frankrike, vars utvecklade bankväsen lät mången lovande företagsidé gå förlorad.

Hetsiga politiska krav

Allt såg så ljusst ut. Men kriget, krigskostnaderna, krigsskadeståndet och så depressionen grusade det samhälle vars hälsa och förtroende är varje finansiärs livsvillkor. Den välartade finansmannens råd dränktes i den kör där allt hetsigare politiska krav skar mot varandra. I Weimartidens osäkra stämningar fick bankens försök att värna god affärsed något nästan överkligt över sig, och alltid levde man heller inte upp till kraven.

En vital fråga är om Deutsche Bank

bar skulden till nationalsocialismen. Frågan har tagit det mesta intresset när boken lagts fram i Tyskland. En slutsats är att banken inte bjöd nog motstånd på de områden där den kunde ha gjort det, liksom att banken av rädsla efterhand nöjde sig med budgetteknisk kritik av hitlerstaten. Men att judar fick viktiga roller i Deutsche Bank allt från dess tillkomst är också belagt. Andan var praktisk, politiska eller intressehänsyn skulle om möjligt avvisas. De finansiella operationerna under nazitiden var knappast önskvärda. De innebar för banken t ex att ofördelaktigt befatta sig med statslån, som allmänheten och investerare efterhand ratade.

Efter kriget har Deutsche Banks framgång än mer än förr varit Tysklands. Banken blir då en finansiell världsaktör, men framtonar också ogripbart operosonlig. Skulle krisen slå till på nytt kan man fråga sig om en bank av detta format har den kunskap som gör att krisen kan förekommas och dämpas. Boken väcker på kunnigt sätt frågan — men ger knappast svaret.

THOMAS GÜR:

MENINGSLÖS INVANDRARPOLITIK

Att svensk invandrapolitik nått till vägs ände torde inte vara någon större hemlighet. Från diskussionen om kulturbevarande, och ett välkom-

nande av det berikande inslaget av olika manifestationerna av invandrarnas kulturer i mitten av 1970-talet har vi nu fått en diskussion där de kulturella egenarterna antingen ses som normavvikelser